

BIJLAGE 7. Overzicht toeristische bebording in gemeente Moerdijk

In de openbare ruimte van gemeente Moerdijk zijn diverse soorten borden terug te vinden. Naast verkeerskundige borden plaatst de gemeente zelf ook toeristische informatie- en promotieborden. Verder is de gemeente verantwoordelijk voor toeristische bewegwijzering buiten de bebouwde kom. Ook andere partijen plaatsen met regelmaat toeristisch-recreatieve bebording op het grondgebied van onze gemeente.

Met dit overzicht van het aanbod aan toeristische bebording en andere toeristische communicatiemiddelen in de openbare ruimte geven we meer duiding aan het gebruik van dit soort elementen. Waar, wanneer en wie plaatst en maakt dit soort toeristische uitingen? Hoe zorgen we voor eenheid en welk bord gebruik je in welke situatie. Ook gaan we dieper in op de diverse formats die we hiervoor gebruiken.

Vestingsteden Willemstad en Klundert

Voor onze toeristische trekpleisters, vestingsteden Willemstad en Klundert, realiseren we aparte bebordingsplannen waarin we alle toeristische borden en andere toeristische communicatiemiddelen in de openbare ruimte onder de loep nemen. De richtlijnen uit dit overzicht vormen daarin de basis.

1. Welke elementen vind je terug in dit overzicht?

In de openbare ruimte maken we gebruik van diverse soorten toeristische communicatie-uitingen. In dit overzicht nemen we de volgende op:

- Richtlijnen toeristische informatieborden
- Richtlijnen toeristische routeringsborden
- Overzicht overige toeristische communicatie-uitingen in de openbare ruimte

2. Vergunningsvrij plaatsen

Toeristische informatieborden kunnen door gemeente Moerdijk vergunningsvrij op gemeenteground worden geplaatst. Voor externe partijen, zoals particulieren en heemkundige kringen, gelden andere richtlijnen. Voor gebruik van grond van derden, zoals het Waterschap Brabantse Delta, Staatsbosbeheer of anderen, dient vooraf toestemming voor plaatsing te worden gevraagd. Voor plaatsing op gemeenteground is toestemming van de gemeentelijke wegbeheerder wel noodzakelijk. Dit kan via de interne afdeling Openbare Ruimte.

In vesting Willemstad geldt beschermd stadsgezicht. Daarom zijn er met de Monumentencommissie afspraken gemaakt over het gebruik van kleuren in de vesting. Zo is het Willemstads groen zoveel mogelijk van toepassing op elementen in de openbare ruimte. Dit betreft de kleur N0-15-10. Andere benaming hiervoor is de kleur 'rijtuigengroen' (Q0-05-10) van Sikkens.

Uit het kleurenpalet van Visit Moerdijk is gekozen voor het diepe 'Moerdijk' paars dat ook uitgebreid aan bod komt onder hoofdstuk 3. Specificaties voor opmaak en gebruik bebording.

3. Specificaties voor opmaak en gebruik toeristische bebording

Voor de opmaak van bebording bestaan vanuit gemeente Moerdijk twee formats, namelijk die van de Zuiderwaterlinie en Visit Moerdijk. Daarnaast leveren we als gemeente ook AWNB monumentenborden en monumentenschildjes en hebben we een contract met REVIS voor het bewegwijzeren van toeristische locaties in het buitengebied. Die laatste borden worden beheerd en onderhouden door de genoemde partij.

Elke huisstijl kent eigen specificaties voor gebruik waarbij we kijken naar het geheel. Zodat alle elementen in de openbare ruimte één verhaal vertellen, namelijk die van de Stelling van Willemstad binnen de Zuiderwaterlinie.

Hierbij per format richtlijnen en voorbeelden per soort element. Ook wordt aangegeven in welke situatie welk format wordt toegepast. Het plaatsen van toeristische bebording in gemeente Moerdijk loopt via de adviseurs Recreatie en Toerisme (team REO) of de adviseur Monumenten (Team VVTH), al dan niet in samenwerking met de juiste interne én externe belanghebbenden.

3.1. Wanneer gebruiken we welk format?

De Stelling van Willemstad dekt een groot gedeelte van het grondgebied van onze gemeente. En toch gebruiken we niet door heel de stelling altijd en alleen het Zuiderwaterlinie format.

We gebruiken het Zuiderwaterlinie format enkel en alleen in overleg met de Alliantie Zuiderwaterlinie en wanneer wij als gemeente denken dat dit toegevoegde waarde heeft. Zo passen we het format in ieder geval toe wanneer:

- De informatie op het bord specifiek gaat over een highlight binnen de Stelling van Willemstad of de Zuiderwaterlinie;
- Of de informatie op het bord verwijst naar het algemenere verhaal van een specifieke highlight in de Stelling of de Stelling of de Zuiderwaterlinie als geheel;
- En geen sprake is van gerichte lokale toeristische informatievoorziening;
- En er verwezen wordt naar de website van de Zuiderwaterlinie;
- En het bord wordt geplaatst binnen de gebiedsgrenzen van de Stelling van Willemstad.

We gebruiken het format van Visit Moerdijk in alle overige situaties, zoals wanneer:

- De informatie op het bord specifiek gaat over een locatie binnen gemeente Moerdijk;
- De informatie op het bord algemene info verstrekt over een dorp of stadje binnen gemeente Moerdijk of Moerdijk als geheel;
- Het bord onderdeel uitmaakt van een route, beleving of andere toeristisch-recreatieve toepassing in de openbare ruimte;
- Het wenselijk is meer informatie te verstrekken over een locatie dan het format Zuiderwaterlinie toelaat (o.a. met beeld);
- Er sprake is van gerichte lokale toeristische informatievoorziening;
- Er specifiek wordt verwezen naar de website van Visit Moerdijk en/of partners.

Hoewel de specifieke formats van elkaar verschillen, maken we in alle gevallen zoveel mogelijk gebruik van de RAL-kleur 7021 (mat). Dit geldt voor diverse elementen in de openbare ruimte zoals het onderstel van de informatieborden en fietsnietjes.

3.2. Specificaties informatiepanelen Zuiderwaterlinie

Binnen de Alliantie Zuiderwaterlinie zijn richtlijnen opgenomen voor de herkenbaarheid in de materiaalkeuze per stelling. In de Stelling van Willemstad houden we een matzwarte kleur aan. In afstemming met de Monumentencommissie is gekozen voor de RAL-kleur 7021 (mat). Dit geldt voor diverse elementen in de openbare ruimte zoals het onderstel van de informatieborden en fietsnietjes. Op de Zuiderwaterlinie informatiepanelen zelf hanteren we de huisstijl van de Alliantie Zuiderwaterlinie.

Herkenbaarheid in materialisatie

Het lijkt erop dat er voor twee stellingen al een voorkeur is ontwikkeld voor materiaalgebruik bij ingrepen in de vestingsteden en aan de verdedigingswerken. Het uitvoeren van de nieuwe ingrepen in één kleur of materiaal maakt de nieuwe laag die we in de 21ste eeuw aan een fort toevoegen leesbaar. Zo ontstaat er een familie van elementen en ingrepen. Dat zorgt voor een eenduidige en rustige uitstraling.

In 's-Hertogenbosch werken ze al jaren aan de vesting met cortenstaal en in de West-Brabantse Waterlinie met accoyahout. Voor de Stelling van Willemstad, te beginnen met Fort Sabina, is matzwart staal voorgesteld als basismateriaal. Hier lijkt zich iets te ontwikkelen dat kan bijdragen aan de herkenbaarheid van de verschillende stellingen. Voor de stellingen Breda – Geertruidenberg en Grave – Ravenstein is nog geen materiaalkeuze voorgesteld, de afbeeldingen dienen slechts ter inspiratie.

West-Brabantse Waterlinie
Accoya

De Stelling van Willemstad
Matzwart Staal

Figuur 1 Kleurgebruik in de Stelling van Willemstad ©Alliantie Zuiderwaterlinie

Figuur 2 Voorbeeldpaneel format Zuiderwaterlinie ©Alliantie Zuiderwaterlinie*

**Dit voorbeeldbord zelf staat niet in de Stelling van Willemstad.*

Elk bord bestaat uit een tekst van maximaal 100 woorden en drie afbeeldingen. De teksten worden ook in het Engels vertaald en getoond op het paneel. De invulling van het kader aan de rechterkant wordt bepaald door de Alliantie Zuiderwaterlinie.

Bestaande informatiepanelen van de Zuiderwaterlinie

Momenteel staan er panelen van de Zuiderwaterlinie op diverse locaties in de Stelling van Willemstad. Al de onderstellen van deze borden voldoen niet aan de hier bovengenoemde specificaties. Wanneer de borden gerestaureerd of vervangen moeten worden, kan dit aan de hand van de hier genoemde specificaties.

3.3. Specificaties informatiepanelen Visit Moerdijk

Ook Visit Moerdijk kent specificaties voor het gebruik van diverse elementen in de openbare ruimte. Om eenheid te creëren houdt dit format het matzwarte aan voor onderstellen van informatiepanelen, bebording en andere toeristische elementen in de openbare ruimte. Het format van de bebording zelf verschilt wél.

Als basiskleur op de toeristische bebording hanteren we het 'Moerdijk paars' met als accentkleuren daarbij 'Moerdijk turquoise', 'Moerdijk crème' en 'Moerdijk rood'.

Figuur 3 Kleurcodes Visit Moerdijk

Voor borden gemaakt door Visit Moerdijk geldt een maximum van 300 woorden en maximum 3 afbeeldingen bij een liggend paneel ter grootte van 125x90 cm. Per bord is maatwerk mogelijk, mits dit past binnen het format. Op elk bord zijn één of meerdere QR-codes te plaatsen, waarmee we o.a. teksten vertaald kunnen aanbieden. De afmeting kan worden aangepast naar de functie van het bord of paneel. Dit kan gevolgen hebben voor de hoeveelheid tekst en/of afbeeldingen op het specifieke bord.

Figuur 4 Voorbeeldpaneel in huisstijl Visit Moerdijk

3.4. Toeristische bewegwijzering in het buitengebied (autoverkeer)

Buiten de bebouwde kom beheert REVIS Bewegwijzering (voorheen REVIS Verkeerstechiek) sinds de toeristische bewegwijzering. Concreet gaat dit over de bruine bebording voor gemotoriseerd verkeer. De richtlijnen voor het gebruik hiervan zijn vastgesteld in de [beleidsregel Toeristische Bewegwijzering Gemeente Moerdijk](#). De stelregel hierin is dat we een minimale bebording toepassen.

Figuur 5 Toeristische bewegwijzering buitengebied gemeente Moerdijk

3.4.1. Werkwijze toeristische bewegwijzering buitengebied

Voor eigen of enkele niet-commerciële toeristisch-recreatieve locaties regelt gemeente Moerdijk de bewegwijzering via REVIS Bewegwijzering. Voor commerciële locaties dient de desbetreffende ondernemer zelf een verzoek in te dienen bij REVIS. Een aanvraag verloopt als volgt:

1. De ondernemer of initiatiefnemer neemt contact op met REVIS door te mailen naar info@revis-bewegwijzering.nl of te bellen naar 0413 379633;
2. REVIS toetst of de aanvraag aan de voorwaarden van de gemeente voldoet. De regels vind je op: <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR375770/1>;
3. Wanneer een object aan de voorwaarden voldoet (beleidsregels Moerdijk) stelt REVIS een route op met de positie en ontwerp van de borden;

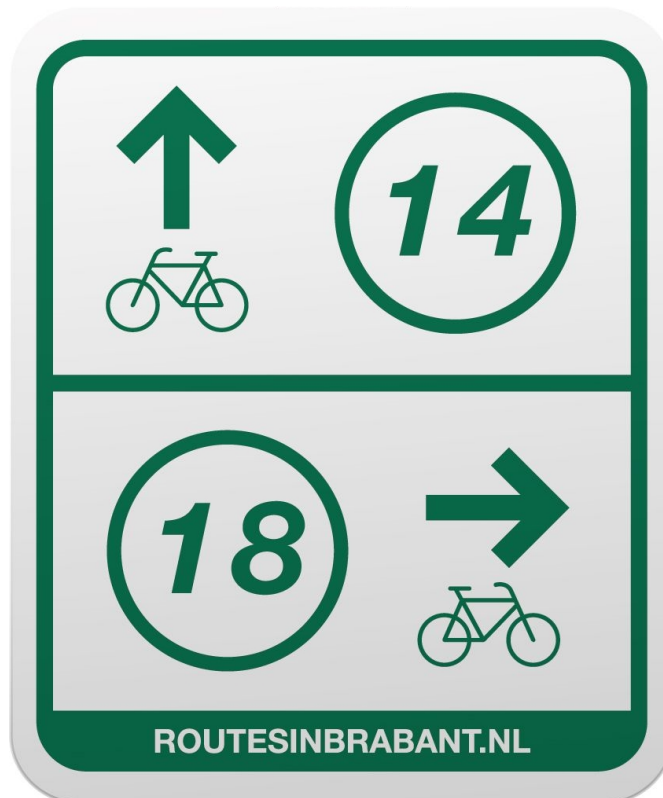
-
4. **REVIS legt deze route voor aan zowel de ondernemer als de gemeente. De route wordt ter controle aangeboden aan zowel team Openbare Ruimte als aan de medewerkers van team REO werkveld toerisme;**
 5. **Na goedkeuring van zowel ondernemer als gemeente gaat REVIS over tot plaatsing van de borden. Ondernemer betaalt de kosten voor de borden aan REVIS. In het geval van een gemeentelijk object, neemt de gemeente Moerdijk de kosten voor haar rekening. Het plaatsen van een bord kost € 70,- per bord per jaar.**

Binnen gemeente Moerdijk is team Openbare Ruimte verantwoordelijk voor het controleren van bebording in het veld. Bestaande toeristisch-recreatieve objectverwijzingen die niet voldoen aan de regels gesteld in artikelen 2 en 3 en de eisen in CROW-richtlijn 262, worden weggehaald door de gemeente.

3.5. Fiets- en wandelknooppuntennetwerk

Het fiets- en wandelknooppuntennetwerk loopt ook door onze gemeente heen. In Noord-Brabant wordt dit routenetwerk beheerd door Routebureau Brabant, een onderdeel van Visit Brabant. Zij plaatsen, onderhouden en beheren ook de bijbehorende bebording. Als gemeente spelen we hierin vooral een signalerende rol, zoals bij het ontbreken van borden. Ook kan er op verzoek van de gemeente een knooppunt worden toegevoegd aan het netwerk.

De kosten voor plaatsing en groot onderhoud worden in overleg met het Routebureau (deels) betaald door gemeente Moerdijk, vanuit het budget Toerisme en Recreatie. Daarnaast hebben we een vaste samenwerking voor het Routebureau waarvoor we jaarlijks een vast bedrag betalen.

Figuur 6 Voorbeeldbord fietsknooppunt ©Routebureau Brabant

3.6. Blauwe bewegwijzering binnen de bebouwde kom (voetgangers)

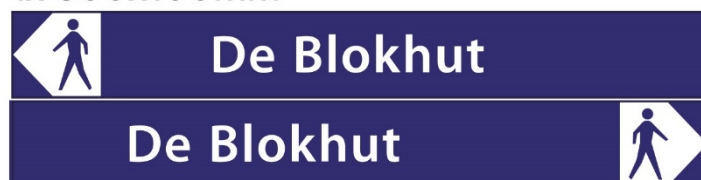
Binnen de bebouwde kom regelt de Buitendienst van gemeente Moerdijk de bewegwijzering naar diverse locaties. Denk hierbij aan musea, speeltuinen en ontmoetingsplekken zoals kerken en gemeenschapshuizen. Deze bordjes zijn voornamelijk bedoeld voetgangers te verwijzen. In veel gevallen kunnen ook andere weggebruikers, zoals fietsers, hiervan gebruikmaken.

Voor dit doeleinde maken we als gemeente gebruik van kleine blauwe bordjes in het formaat 800x100 mm met een maximaal aantal tekens van 15. Een aanvraag wordt afgestemd met zowel team Openbare Ruimte als team REO.

1x 800x100mm

1x 800x100mm

Figuur 7 Voorbeeldborden blauwe bewegwijzering binnen bebouwde kom

3.7. Specifieke routing binnen de bebouwde kom (voetgangers)

Voor vesting Willemstad en vesting Klundert staan concrete bebordingsplannen op de planning. Hierin nemen we ook toeristische routing op voor voetgangers. Hiervoor zullen aparte borden worden ontwikkeld die passen bij de omgeving binnen de vesting. Omdat deze nog in ontwikkeling zijn, hebben we hiervan nog geen concreet voorbeeld. Deze worden verwacht in december 2023.

Wanneer het wenselijk is ook in andere dorpen en stadjes routing toe te passen, kijken we per plaats welke vorm we hiervoor geschikt achten.

3.8. ANWB Monumentenborden en -schildjes

Gemeente Moerdijk kent momenteel 123 Rijksmonumenten en 38 gemeentelijke monumenten. Dat zijn er flink wat en hierop zijn we trots als gemeente.

Figuur 8 Voorbeelden van emailen en een ANWB Monumentenbord aan de gevel ©ANWB

De emailen schildjes (*links in figuur 8*) worden geplaatst aan de gevels van Rijks- of gemeentelijke monumenten. Het format is gemaakt op advies van de Rijksdienst. We gebruiken hiervoor de afmetingen: 14x20 cm. Hiervoor is structureel budget beschikbaar via de adviseur Monumenten.

Het plaatsen van ANWB Monumentenborden (*rechts in figuur 8*) hebben we als gemeente zelf in de hand en is niet verplicht voor een particuliere eigenaar. We plaatsen deze monumentenborden met een toeristische insteek. Zo dragen ze bij aan het verhaal dat we op diverse locaties willen vertellen. Hiervoor is geen structureel budget aanwezig. De plaatsing hiervan gebeurt incidenteel en op aanvraag. Ook kan de vormgeving afwijken van het hier gegeven voorbeeld.

ANWB Monumentenborden zijn ook beschikbaar op paal en in een grotere versie. De tekstruimte op de borden is beperkt. Om die reden maken we zoveel mogelijk gebruik van de QR-codes. Hiermee linken we door naar het uitgebreidere verhaal van het desbetreffende monument.

4. Overige borden in het werkveld

Als gemeente hebben we niet alle geplaatste toeristisch gerelateerde borden in eigen beheer. Veel van de borden in het werkveld zijn geplaatst door externe partijen, zoals lokale heemkundekringen of ondernemers. Toch proberen we zoveel mogelijk eenheid te creëren en te voorkomen dat er te veel borden worden lukraak worden geplaatst.

Het plaatsen van bebording op gemeentegrond is niet zomaar mogelijk. Ook gaat het in sommige gevallen om de plaatsing van reclame-uitingen. Dit is zonder vergunning niet toegestaan in gemeente Moerdijk. Bij de plaatsing van illegale bebording wordt de partij die de bebording plaatst verzocht de illegale bebording te verwijderen. Indien dit niet gebeurt, kan de gemeente hierop handhaven en de bebording verwijderen.

Figuur 9 Voorbeeld van bebording in het veld niet afkomstig van gemeente Moerdijk. Deze infoborden zijn geplaatst door heemkundekring de Willemstad